

عنوان مقاله:

بررسی کاروانسراهای ایران و بناهای وابسته به آن

محل انتشار:

فصلنامه معماری شناسی، دوره 2، شماره 7 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 13

نویسندگان:

حمیدرضا فرشچی - دکتری معماری، استادیار گروه معماری، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

مهدی حاجی زمانی - دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه علامه فیض کاشانی، کاشان، ایران

خلاصه مقاله:

از جالب ترین مباحثی که در تاریخ معماری ایران، شایان مطالعه و رسیدگی است، چگونگی اساس و احداث کاروانسراها و رباطها در ایران میباشد. در ایران زمین از گذشته بسیار دور، آثار و مظاهری از این گونه پناهگاه ها و استراحتگاه های بین راهی دیده میشوند که بسیاری از آنها را میتوان از نظر شیوه ساختمانی از شاهکارهای معماری و هنری عصر خود به حساب آورد. احداث کاروانسراها در ایران سابقه بس قدیمی داشته، طبق منابع تاریخی این کشور در احداث کاروانسراها و همچنین سیستم ارتباط مبتکر و پیشقدم بوده است. به طور کلی تحول و گسترش کاروانسراهای ایران در ادوار مختلف به وضعیت اجتماعی، اقتصادی، مذهبی و... بستگی داشته، شکل یابی و توسعه آن با موارد یاد شده در ارتباط بوده است. این ابنیه، از عصر هخامنشیان بصورت ایستگاه های دولتی و با نام چاپارخانه، برای تعویض چاپارهای سواری، به منظور تامین ارتباطات سریع، برپا شده بود. در دوران اسلامی ایجاد این گونه بناها با ویژگیهای گوناگون شهرها و روستاها- در جاده های حاشیه کویر و معابر کوهستانی- با نامهای مختلف چون رباط و کاروانسرا رو به توسعه و گسترش نهاد. عملکردهای گوناگون کاروانسراها در گذشته باعث گردیده نامهای متفاوتی برای این گونه بناها در فرهنگ لغات جای گیرد: کاربات، رباط، ساباط و خان در واقع عملکرد و وظایف مشابهی مانند کاروانسراها داشتند، ولی از جهت ویژگی معماری متفاوت بودند. تنوع طرحها و نقشه های کاروانسراهای ایران ایجاد می کند که این کاروانسراها به گروه های مختلف کاروانسرای مناطق کوهستانی، کاروانسراهای کرانه خلیج فارس، کاروانسراهای حاشیه دریای خزر و کاروانسراهای حیاط دار بخش مرکزی تقسیم شوند و خصوصیات و ویژگیهای هر گروه جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. این بررسی نشان میدهد کاروانسراهای کوهستانی از هر طرف بسته و پوشیده بوده است. کاروانسراهای کرانه خلیج فارس به علت اوضاع اقلیمی عموماً فاقد حیاط مرکزی بوده و همه اتاقها به خارج بنا راه داشته اند. مهم ترین، بهترین و زیباترین کاروانسراهای ایران کاروانسراهای حیاط دار مناطق مرکزی ایران می باشد. ساخت کاروانسراهای حاشیه دریای خزر به پیروی از سبک معماری کلی کاروانسرا در مناطق گرم و خشک و به صورت بنایی با حیاط مرکزی انجام میشد.

کلمات کلیدی:

کاروان، معماری ایرانی، کاروانسرا

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/898395>

